

folklor

časopis
folklorního
sdružení ČR

6 | 2005

1 Premiér J. Paroubek s dětmi. Praha 2005 (F. Synek)

2 Hodová neděle. Dolní Bojanovice 2005 (F. Synek)

3 Taneční pár souboru Kriváň Východná. Praha 2005 (F. Synek)

4 Dívčí skupina Shinx. Praha 2005 (F. Synek)

5 Pohoda klučiny z Břeclavánku Břeclav. Luhačovice 2005 (F. Synek)

6 Malí tanečníci Krušpánku Praha. Praha 2005 (F. Synek)

Z obsahu čísla

Vyznání manželů Marie a Jana Rapantových

str. 2–3

Osobní představení folkloristy: Tibor Kučera

str. 4–5

Z lidové pokladnice IV. – Zarážání hory

str. 6–7

Propozice soutěže Zpěváček 2006

str. 12–13

Blahopřání B. Čumpelíkové,

Z. Bláhovi a Z. Mišurcovi

str. 14–15, 62

Vzpomínky na zemřelé Z. Jelínkovou,

L. Svatoše, L. Kunze a H. Laudovou

str. 20–21, 54–57, 63

Představení osobnosti Josefa Labického

str. 58–59

Kalendář akcí v měsících listopad–prosinec

Slovo šéfredaktora

Krásný slunečný a teplý podzim dnů počátku měsíce října v našich myslích nepříznivě poznamenala zpráva o úmrtí paní Zdenky Jelínkové. Znali jsme ji všichni. Obdivovali jsme její vitalitu, znalosti, přehled i životní zkušenosti. Každému souboru (možná byť nepřímo), velmi pomohla. Vzpomínejme na ni rádi a važme si jejích rad a doporučení. Slibme si, že i v budoucnu budeme naši souborovou činnost dělat tak, jakoby mohla naši práci kdykoliv svým úsudkem zhodnotit. Věřím, že to dokážeme...

Vážení přátelé, Do rukou se vám dostává šesté číslo časopisu Folklor, byť fyzicky jsme letos vydali vedle jubilejního Folkloru 1990–2004, čísel jen pět. Snad vás potěší skutečnost, že představitel sdružení vážně zvažují vydání mimořádného čísla 7/2005.

Za nepočtený tým svých redakčních spolupracovníků Vám rád děkuji za dopisovatelskou i čtenářskou přízeň, i za všechny podněty, které redakce čas od času od vás obdrží. Budoucnost ukáže, které náměty bude možno realizovat.

Věřím, že mimořádné číslo vyjde, a proto ještě nekončím tradičním novoročním přáním...

Vyznání... Marie Rapantové

Nejdříve vychovatelka a učitelka ZŠ, začínala v šestnácti letech zájmově s baletem. Vzpomíná: K folkloru, konkrétně do Olšavy v Uh. Brodě, mě přivedla na podzim v roce 1966 moje kamarádka a bývalá spolužačka ze základní školy Růža. Lidový tanec mě tolik zaujal, že jsem se ihned do souboru přihlásila jako tanečnice. Olšava v té době omlazovala taneční složku, a tak nebyly problémy s přijetím. Tancovala jsem a brzy – v sedmácti až osmnácti letech – jsem se začala ohlížet po svém životním ideálu. Maminka mi v tehdy říkala: Ty si budeš tak dlouho vybírat, až ti nakonec bude dobrý Žitkovčár.

Aniž by to v té době tušila, její slova se naplnila. Jak k tomu došlo? V té době již hrával v Olšavě můj budoucí manžel Jan Rapant. Nějak mě okouznil a já jsem se zahleděla do tohoto malého tmavovlasého nenápadného mládence a asi za osm měsíců (v srpnu 1967) z toho byla svatba. Nejprve jsme bydleli u manželových rodičů v Bojkovicích, kam se v roce 1964 přestěhovali právě ze Žitkové, pak jsme dostali byt ve Starém Hrozenkově, kde manžel učil a už v té době působil v místních souborech Kopaničár a Kopaničárek. A tak jsem se spolu s ním kromě Olšavy (kde jsem setrvala až do roku 1980) začala věnovat i těmto místním souborům. Zprvu jako tanečnice a zpěvačka, po několika letech i jako vedoucí souboru Kopaničárek a vedoucí taneční složky souboru Kopaničár. Oba soubory vedeme s manželem téměř třicet let. Naše vzájemná manželská spolupráce nám i souborům přinesla řadu úspěchů na soutěžích, přehlídkách a festivalech. Jedním z důvodů je skutečnost, že můj manžel je rodilý Kopaničár, velmi dbá na přesné dodržování kopaničárského nářečí, hudebního i tanečního přednesu.

Těžko bych se dopočítala dlouhé řady vystoupení a úspěchů. Se souborem Kopaničár jsme absolvovali i několik zahraničních zájezdů; navštívili jsme Rumunsko, Slovensko, dvakrát Polsko, třikrát Španělsko. Ráda vzpomínám na Goralský festival v polském Zakopaném, kde jsme se v silné konkurenci evropských souborů umístili na třetím místě. Velmi úspěšný je i náš dětský soubor Kopaničárek. Získal řadu ocenění a úspěchů na okresních a krajských přehlídkách dětských souborů, velmi úspěšné byly pro náš soubor především poslední roky. Předloni i letos soubor Kopaničárek postoupil na Zemskou přehlídku moravských a slezských dětských folklorních souborů v Kroměříži a Liptále. Letos v červnu jsme s Kopaničárkem nahráli i vlastní CD s písněmi z Kopanic. Každoročně připravujeme a účinkujeme s našimi soubory na významných starohrozenkových akcích – Kopaničárských slavnostech a Dožínkách. V té době ani nevím, kde mi hlava stojí, protože kromě návštěv příbuzných (vlastně na ně ani nemám čas) mám hodně starostí s krojovým vybavením souborů a s programem. Kam byste se v té době podívali, všude byste viděli hromady krojů, hudebních nástrojů a dalších rekvizit.

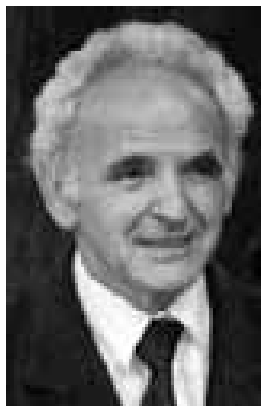
Jsem velmi ráda, že se folkloru věnuje téměř celá naše rodina. Nejstarší syn Marián jako muzikant, starší dcera Jana jako tanečnice a zpěvačka, a její dvě děti (naše vnoučata) Julián a Johanka jako muzikanti. Přes všechny ty starosti z toho mám velkou radost a asi bych bez toho už nedovedla ani žít.

...Jana Rapanta

Pedagog, muzikant, zpěvák a umělecký vedoucí souborů Kopaničár a Kopaničárek se narodil v Žitkové, v obci, která je jednou z osad starohrozenských Kopanic.

Při svém vyznání vzpomíná: Oba moji rodiče pocházeli rovněž z Žitkové. Naše rodina byla velmi početná; bylo nás celkem jedenáct dětí. Vztah k lidovým písním Kopanic jsem zdědil po rodičích. Maminka při péči o početnou rodinu neměla ani čas na odpočinek a často jsem se divil, kde se v té drobné nenápadné ženě bere tolik životní energie. Život neměla lehký, ale nestěžovala si. Na zábavu neměla čas, a tak si při práci často zpívala. A to zpívání jsem zdědil po ní. Vyprávěla mi, že jednou – když mi byli asi čtyři roky – jsem se zatoulal. Našli mě podle zpěvu; seděl jsem na poli v obilí, hrál si s klásky a zpíval. Jako školák jsem si zpěvem krátil pěší túry z Žitkové do Starého Hrozenkova. Můj otec Jan Rapant byl lidový muzikant, samouk. Hrával na housle asi do roku 1947 ve své muzice (housle, harmonika, křídlovka a buben) na svatbách, rodinných oslavách a zábavách. Na přelomu let 1947 a 1948 byl ve Starém Hrozenkově založen Slovácký krúžek, pozdější Kopaničár. Otec byl prvním primášem jeho hudecké muziky.

A jak jsem se já dostal ke hře na housle? Otec si občas pozval některé své kamarády (Františka Šišláka z Vápenic nebo Jana Gorčíka ze Starého Hrozenkova) na návštěvu a při štamprlce jen tak ve dvou (prim a kontry) hráli a zpívali naše kopaničké písničky. Otec měl svůj zvláštní styl, takový řízný tvrdý, jako sám život na Kopanicích. A mě ta jejich hra natolik okouzila, že jsem se chtěl naučit hrát také, abych si mohl třeba jen tak pro sebe, pro potěšení zahrát. Nikdo mě k tomu nenutil. První housle zvané „čtvrťky“ jsem dostal od kamaráda – syna F. Šišláka. Zpočátku jsem hrál – nehrál za skříní v koutu ložnice. Když rodiče viděli, že o housle mám opravdový zájem, zajistili mi výuku u učitele Bedřicha Voltnera. Další základy hry na housle jsem získal až při studiu na škole v Kroměříži. Zde jsem během studia hrál ve studentské hudecké muzice s primášem Mirkem Vlkojanem. Také na vojnu k pohraniční strážci rukovaly se mnou. V důstojnické škole v Bruntále jsme dali dohromady cimbálovou muziku a jezdili po okolních obcích na různá kulturní vystoupení. Po vojně jsem jako učitel nastoupil na školu v Březové a po roce jsem přesídlil na dvojtřídní národní školu v Lopeníku – Březovsku. V uherskobrodské Olšavě jsem v letech 1963 až 1969 hrál terc, kontry a u písní a tanců z Kopanic i prim. Tady jsem poznal i svoji manželku Marii. Náš společný zájem o folklor se přenesl i na děti – syna Mariána i dcery Janu a Štěpánku. Všechny už od mateřské školy tančily a zpívaly v dětském souboru Kopaničárku. Marián později začal hrát a u muziky zůstal dodnes. Jako zpěvák jsem nahrál písně z Kopanic v Čs. rozhlasu Brno nejen s Olšavou, ale také s BROLNem. Významnou měrou (výběr, úprava písní, průvodní slovo) jsem se v roce 1999 podílel na vydání prvního CD písní z Kopanic s názvem Okolo Hrozenka.

Od roku 1969, kdy jsme se přestěhovali do Starého Hrozenkova, se s manželkou věnujeme souboru Kopaničár; já jako umělecký vedoucí a primáš hudecké muziky, moje žena jako choreografka a vedoucí taneční složky. Od roku 1975

vedeme společně i dětský folklorní soubor Kopaničárek. Pro oba soubory připravujeme s manželkou Marií všechna vystoupení a pásma.

Lásku k lidové písni a hudbě jsem zdědil po rodičích a zůstane mi po celý můj život. A jsem rád, že mám v tomto směru následovníky ve svých dětech, vnoučatech i v řadě mladých z našich souborů.

Známé a neznámé tváře... Tibor Kučera – O sebe

Volali mi kamaráti: „Napiš, Tibor, zopár statí o sebe, o svojej púti, čo máš rád a čo Ti chutí.“ Vložili do mňa dôveru. Nesklamem ich, na môj veru. Zhodnotiť musím sám seba. Je to ťažké. Tak mi treba!

V päťdesiatom ôsmom v lete,
štrnásteho júna, viete,
o štvrt na päť skoro ráno
vytiahli ma na vzduch, áno.
Tri sudičky pri mne stáli,
rôzne ony vinšovali.
Prvá humor, ďalšia rýmy,
posledná umenia tímy.

Už dátum zrodu bol zvláštny,
pre mňa osobne však šťastný
V ten termín, aniž to tušil,
slávil Palacký i Sušil,
Che Guevara, Antonesco,
Brabec, Šípek, Gašpar – Hrisko,
Fairaizl, Otto, Alzheimer,
Benó Blachut a Landsteiner.

Ďalej Boy Goerge,
Hrúz, Schmid, Ekk,
Karpíšek, Daloš, James Black,

Quasimodo, či Polanský,
Faierabend i Kosinski.
Nesmiem ale opomenúť
na tomto mieste spomenúť
Agassiho ženu známu –
Steffi Graf, čo už hrá mamu.

Po jasliach, škôlke i škole
základnej, nie tej v kostole,
Gymnázium vo Zvolene
bolo štúdium zvolené
v Bratislave, v hlavnom meste.
Na tejto učenia ceste
boli na konci Košice.
Tešil som sa prevelice.

Bol by som hádam zabudol,
že som viac rôčkov pobudol
v ľudovej škole umenia,
kde ma do tajov tančenia,
avšak nikdy iba sama,
zaúčala druhá mama
pani Marka Mázorová
a tiež Vierka Šályová.

Zájmy som mával jasné.
Hudba rezká, spevy krásne.
Za mojego žitia éru
spravil som v tanci „kariéru“.
Počas devätnástich rokov
vykúzlil som spústu krokov
v Zorničke, potom v Maríne,
v Techniku, nakoniec v Brne.

Jánošík mi v srdci zostal.
Preto som sa často dostal
na Moravu i po vojne.
Dobrych ľudí je tam hojne.
Inakšie sa volá súbor
- Ondráš. Nosí nový úbor.
To mi ale fakt nevaďí,
hlavne, že mu to vždy ladí.

Po nežnej bez pasivity
chopil som sa aktivity.
Na Zaježovej Vám bola
ľudovej kultúry škola.
V kurzoch sme odovzdávali
tradície: plátno tkali,
piekli chleba, plietli koše,
plnili zážitkov noše.

Od mojich menín predvlani
dal som vale v zamestnaní.
V plynárnach na dispečingu
chýba (!) jeden chlap do ringu.
Nepijem už becher, vodku.
Na invalidnom dôchodku.
hrávam hru hodnú bohéma:
ráno vstanem, problém nemám.

Kedysi som raz zapol um,
vymyslel minimúzeum.
Nachádza sa v byte mojom
v priestore jednoizbovom.
Artefakty stoja, ležia,
visia, nikam nepobežia.
Denne sa ja na ne dívam,
spolu s nimi stále bývam.

Pýtate sa, čo to zbiera
ten neznámy ing. Kučera?
V kúpeľni, v kuchyni, v izbe,
vo WéCé, ba aj v predizbe
nájdete koše, črpáky,
husle, fujary, odznaky,
klobúky, hrable, visačky,
cepy, píšťaly – dvojačky.

Kosiská, drumble, plagáty,
heligónku, zrebné gaty,
zvonce, biče, kolovrátok,
rôznych roľníčiek dostatok,
vojenský kufor drevený,
kovové blanciare – spony,
nádoby z hlíny, košele,
obrazy smutné, veselé.

Ďalej je tam keramika,
krpce, s ktorými si tykám,
knihy, brožúry, zborníky,
publikácie, spevníky,
monografie, atlasy...
Spomienky na zašlé časy.
Expozície prehreje
muzička. Z nosičov zneje.

Keď som býval plný sily,
občas mi uverejnili
noviny a časopisy
z vlastnej tvorby krasopisy.
Rôzne články pocitové,
ktoré som mával hotové
po návšteve festivalu,
slávností, či folklórbálu.

Nuž, načim aj končiť, hádam.
Na sebe tak trochu badám,
že tých slov je dáko veľa.
Prepáčite mi, priatelia?
Záverom žiadne klebety!
Slobodný som, nemám deti,
fandím jazzu, jedlu z roštu,
nosievam listy na poštu.

Kraj pod Polanou milujem.
Všetkých ľudí obdivujem,
keď spievajú si pri práci
Maďari, Česi, Poliaci.
Tlačia sa mi zrazu slzy.
Možno stretne sa brzy.
Nemávam ja k ničomu zášť.
Kultúre zdar, folklóru zvlášť!

Z lidové pokladnice IV. Zarážání hory...

Další pokračování této rubriky se bude věnovat slavnosti úrody v oblastech s pěstováním vinné révy – zarážání hory. Tato slavnost je nejrozšířenější na jižní Moravě.

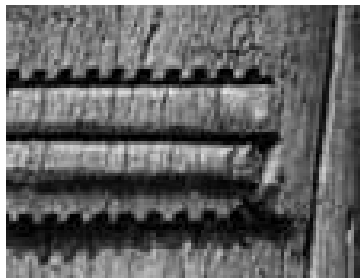
Při studiu lidových obyčejů bylo nejednou zjištěno úsilí rolnického lidu o zajištění zdaru zemědělské práce prostředky racionálního i iracionálního charakteru, uvádí Václav Frolec ve své knize Jihomoravské vinohradnictví (Nakladatelství Blok, Brno 1984, s. 90 a n.) a dále pokračuje: V 90. letech 19. století zaznamenává František Bartoš, že na Podluží „v sobotu před novou nedělí (první neděle v měsíci září) zaráží hora, od kteréžto doby lidem cizím, svého vinohradu nemajícím, do vinic ucházeti se nedovoluje. Z konce 19. století pochází také velmi výstižný popis zarážání hory, jehož autorem je Jan Herben: Když víno dozrává a hotař přinese před obecní úbor první strakatý hrozen, tehdy se zaráží hora.

V našich jižních dědinách stává se pravidelně před svátkem Panny Marie na Nebezetí... Jednoho dne zpozoruješ v chrámu Páně bílou vránu. Totiž člověka, o němž sotva víš, že patří do obce. Muž ten s prokvětými šedinami přistupuje ke zpovědi a po mši svaté položí na oltář velikou kyticí květin lesních a polních i zahradních... Pan farář kytku osvědí a pokropí svěcenou vodou. Tajemný muž ten je vi-nohradský hotař a svěcená kytice ohlašuje, že dnes večer bude se zarážeti hora... V každé obci vyhlídne se k zarážení hory pravidelně nejvyšší orch, odkudž ostatní hory lze přehlédnouti. Tu na orchu hory hotař rozdělal oheň a připravil vše, čeho ku slavnému zarážení hory potřeba. Pojednou celý kraj ožije, jakoby se pálily svatojánské ohně... Blízko ohně leží dlouhá holá tyč a na jejím tenkém konci uvázána kytice svěcených květin, kterouž jsme dnes ráno spatřili na oltáři. Do ní zasazen je dřevěný křížek, na jehož ramenu napíchnuta krásná tři jablka... Již je slavný úbor pohromadě. Na oheň nakladou se vonné rostliny a naháže se do něj kadidla. Všichni smeknou klobouky a zasadí horu pevně do země, takže přímo ční jablky svými k nebesům. Ale než ji zvednou a zasadí, obejdou ji třikrát v průvodě, okuřují ji kouřidlem ze staré hory, totiž uschlou kytkou na loňské hoře svěcenou, kropí ji svěcenou vodou a jeden z přítomných obnáší ji také s hořící svíčkou hromničkou... Hospodáři obcházejíce totiž při planoucím ohni kol hory, modlí se k sv. Urbanovi, patronu hor vinných, aby chránil vinice ode všech pohrom, neštěstí, ptactva a žůžele... Potom se tiše modlí za všechny bývalé představené obce... V hlubokém tichu zazní zazní rána. Třicet pušek ohlašuje, že hora je zasazena! Rána opětuje se z okolních orchů. Po vykonaných obřadech obejdou se všechny hory, jež do obce patří a pochod provázen je stálou střelbou. Strílí se, ž čeho kdo může. Je-li noc měsíčná, žertuje se a strílí do terče, není-li terčů, vyhazují hospodáři do povětří klobouky... Od tohoto dne nemá nikdo do vinohradů vkročiti.

Nepochybně starým prvkem je užití kytice z polního a lesního kvítí, posvěcené v kostele. Již Tomáš Štíttný uvádí, že staří Čechové světivali „na svatú Královnu semena, kvietie“. Pejt Hostounský zaznamenává v roce 1616, že v den Nanebevzetí Panny Marie světí se „všelíjaké koření“. Tento obyčej je možno ve shodě s Čěnkem Zíbrtem interpretovat jako přinášení v oběť prvotiny úrody zemské. (Zíbrt Č.: Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prstonárodní. Praha 1889, s. 161).

Zarážení hory bylo provázáno s řadou průvodních úkonů... Nejdůležitější po této stránce je rozněcování ohně na místě, kde se zaráží hora., spalování kytice z loňské hory, okuřování kadidlem a vonnými bylinami, obcházení s hořícími svícemi a kropení svěcenou vodou... Ohni připisoval venkovský člověk moc očišťující, oplodňující a léčivou. Síla ohně se množovala vházením bylin do plamene. Také voda hrála ve vinařských zvycích obdobnou úlohu. Kropením hory vodou a okuřováním se měla iracionálně zajistit ochrana zrající úrody. Modlitbou se obraceli ke svým patronům s prosbou o ochranu a střelba měla zahnat bouřky, které mohly v době zrání zničit úrodu. Původ tohoto zvyku, doloženého již v 9. století (Zíbrt Č.: Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prstonárodní. Praha 1889, s. 150 – 151), souvisí zřejmě s všeobecně rozšířenou lidovou představou o podvečerním a nočním hlomození, jímž se měly odpudit zlé síly. Střelení a různé formy hlučení ve vinohradech v době zrání měly ovšem především praktický význam: jejich pomocí se odhánělo ptactvo, které neustále útočilo na zrající úrodu.

Z etnografického hlediska je důležitá otázka původu obyčeje zarážání hory na Moravě. Existuje však naprostý nedostatek srovnávacího materiálu, teoreticky lze hledat souvislosti mezi obyčejem na Moravě a zvyklostmi v antickém světě a Byzanci. Bádání tímto směrem by mohlo osvětlit některé společné rysy ve vinařských obyčejích na Moravě, Slovensku, Maďarsku a v Rakousku... Důležitá může být v této souvislosti zpráva dokládající v Dolním Rakousku Hüterstagen již v roce 1394; v archivní zprávě z Burgenlandu se uvádí v roce 1750 označením Ausgabem für 3 Hüterstangen, což naznačuje, že v Rakousku je

tedy naše hora označována termínem hlídačská tyč.

Byť tedy je původ slavnosti zarážání hory zatím nejasný, soustředila se v obyčejí řada předkřesťanských prvků. Jde o projevy duchovní lidové kultury, s nimiž se setkáváme také při jiných zemědělských pracích.

Více se o jihomoravském vinohradnictví a slavnostech i obyčejích s ním spojených můžete dozvědět četbou publikací Václava Frolce: Tradiční vinařství na Moravě. (Universita J. E. Purkyně v Brně, 1974) nebo Jihomoravské vinohradnictví. (Nakladatelství Blok, Brno 1984).

František Synek

Z činnosti výboru a sekretariátu FoS ČR

Společné jednání výboru, revizní komise a předsedů regionálních folklorních sdružení proběhlo ve dnech 15. a 16. července v Telči. Na něm J. Pokorný informoval o přípravě projektu s žádostí o dotaci ze strukturálních fondů Evropské unie. Příprava probíhala ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj a Regionální rozvojovou agenturou pro Střední Čechy. Jádrem projektu je vytvoření informačního systému o tradiční lidové kultuře v České republice a pomoc folklorním festivalům i souborům. Přijetí projektu by mohlo Folklorní sdružení ČR výrazně pomoci, jsou však i rizika spojená s jeho zamítnutím. Rozhodnutí o přijetí

projektu bude sděleno v listopadu. Výbor projekt schválil a jmenoval komisi pro výběrová řízení na dodavatele služeb.

S návrhem na novelizaci stanov seznámil výbor autor předlohy J. Langer. Po konzultaci s právníkem byl návrh předložen k diskusi členské základně. Znění bylo zasláno souborům jako příloha časopisu *Folklor* a je zavěšeno na našich webových stránkách. Dále se výbor podrobně zabýval stížností Jana Mičky na průběh minulé valné hromady; závěrem požádal J. Langera připravit odpověď. Revizní komise projedná celou záležitost znovu na svém příštím jednání.

R. Ehrenbergerová podala informaci o dětských přehlídkách. Národní přehlídka se uskutečnila v Jihlavě se standardním průběhem. Zemské přehlídky moravských a slezských souborů v Liptále se zúčastnilo 10 souborů. Přehlídka českých souborů se uskuteční 4. 9. 2005 v Praze. V přípravě krajských přehlídek nebyly informace přeneseny do regionů. Nebyl dán jednoznačný klíč pro postup na zemské přehlídky. Do 10. 11. 2005 přijímá R. Ehrenbergerová písemné připomínky a podněty k dětským přehlídkám.

F. Synek zhodnotil celostátní soutěž *Zpěváčci 2005*. Poděkoval předsedům regionálních sdružení za práci na postupových kolech a za dobré zázemí ve Velkých Losínách. Připomněl, že jako nadstavba soutěže se uskutečnila soutěž s Českým rozhlasem za účasti 34 dětí, i skutečnost, že ve Velkých Losínách byla vyhlášena držitelka putovní Ceny Jaroslava Juráška.

L. Michálek podal informace z činnosti zahraničního úseku. Je snaha aktualizovat www stránky a vyřadit staré informace. Požádal o fotografie a reference o zahraničních souborech. Zakládá se archiv zahraničních souborů, který bude sloužit organizátorům festivalů a slavností. Ve Varšavě proběhlo jednání o Visegrádské organizaci mládeže s cílem dosáhnout na prostředky Visegrádského fondu a Evropské unie. Členství FoS ČR v této organizaci mladých bylo odsouhlaseno. Nepřináší žádné finanční závazky. L. Michálek dále sdělil, že se zlepšila spolupráce s Ruskem, v letošních kolečkách zůstává Mexiko, Peru a Čína. Velmi dobrou úroveň měla účast našich dětí na Sláviku Slovenska v Trenčianské Tepličke. V říjnu garantujeme účast dětí na koncertu Slávik – Zpěváček v Bratislavě.

Č. Komárek a F. Synek podali hodnocení programu FoS ČR *Diagnóza folklor ve Strážnici*, který byl připraven k 15. výročí sdružení. Program naplnil hlavní zadání, i když byly na vyznění pořadu názory

rozdílné. Předpremiéru měl na Rožnovské valašce. Z. Pšenica poděkoval všem, kteří se na přípravě programu i jeho realizaci podíleli.

O ekonomické situaci sdružení informoval L. Michálek. Ve srovnání s předchozími léty má vývoj ekonomické situace standardní charakter. Na nižší úrovni je výše zaplacených členských příspěvků. Na nabídku HSV reagovala v termínu pouze část regionů. Ekonomická sekce vypracovala novelizaci zásad hospodaření FoS ČR. Seznam platících souborů se průběžně aktualizuje.

Byl dokončen a expedován časopis IGF. Ve stanoveném termínu byla do celého světa prostřednictvím MZV ČR rozeslána skládačka na rok 2006. Se zpožděním byla vydána

a rozeslána výroční zpráva FoS ČR za rok 2004, se zpožděním vyjde dvojčíslo Folkloru 4–5/2005. Bylo rozesláno jubilejní číslo časopisu Folklor 1999–2004. Připravuje se nová smlouva s OSA Praha. Proto znovu prosím o vyplnění Repertoárového listu, který soubory obdržely jako přílohu jubilejního Folkloru, a včasné vrácení na sekretariát Folklorního sdružení ČR.

Přeji krásný zbytek léta a dost sil na dokončení připravených akcí.

Václav Horčíčka

Ohlédnutí... 15 let Folklorního sdružení

Dětské zemské přehlídky

Podpora činnosti dětských folklorních souborů je od počátku existence Folklorního sdružení ČR jednou z hlavních programových priorit. Jejich rozsah se postupně v jednotlivých údobích patnáctileté historie sdružení postupně rozšiřoval.

Dětské folklorní soubory byly mezi zakládajícími členy sdružení a zastoupením až 70% všech kolektivů postupně vytvořily jeho přirozenou základnu. V prvních letech sdružení jsme se snažili vytvořit dětskou sekci, která měla dětské folklorní aktivity sledovat a vytvářet předpoklady pro trvalé zlepšování a rozvoj. Následující vývoj však naznačil, že lepší než iniciovat je přímo konat! I proto na základě ohlasů z členské základny vznikla v roce 1991 na Národním finále přehlídky dětských folklorních souborů v Kroměříži myšlenka, uspořádat pro soubory, které se v regionálních kolech umístily na druhých, resp. třetích místech, zemské přehlídky. Tak z podnětu členské základny vznikl projekt Zemské přehlídky moravských a slezských dětských folklorních souborů, která se konala v letech 1993, 1995, 1997, 1999, 2001 a 2003 v Kroměříži a v roce 2005 v Liptále, a projekt České zemské přehlídky dětských folklorních souborů, pořádané nejprve v lázních Poděbrady (1994, 1996), následně pak v Mělníku (1998, 2000, 2002, 2004) a nejnověji nyní v Praze v rámci festivalu Pražský jarmark (2005). Původně střídající se každoroční přehlídka je od letošního roku pojata jako bienále s dvěma přehlídkami v jednom roce. Na přehlídkách se vystřídalo několik desítek

dětských folklorních souborů. Početní zastoupení účastníků bylo do posledních let odvislé od poměrného zastoupení dětských souborů v Čechách (asi 40%) a na Moravě a ve Slezsku (60%). Pro pořádající Folklorní sdružení to znamenalo zvat na přehlídku 14–16 souborů z oblasti Moravy a Slezska a 7–8 souborů z oblasti Čech, včetně jednoho hosta vždy druhé „oblasti“. Do roku 2002 byl postup na Národní přehlídku a na přehlídky zemské z regionálních výběrových kol. Ustavením nových krajů byla nominace nově řešena prostřednictvím krajských postupových přehlídek. Nový systém přinesl také změnu postupových klíčů a nově jsou (také z ekonomických důvodů) na zemské přehlídky nižší počty souborů. Do Liptálu souborů 8, do Prahy souborů 5.

V roce 2002 byla zahájena v Kordinační radě pro folklor široce vedená diskuse o dalším směřování přehlídek dětských folklorních souborů a o formách spolupráce mezi členy uvedené

rady. Podnět k této diskusi zavdala skutečnost, že se připravovalo krajské uspořádání, a také okolnost, že se stále nedařilo zajistit odstup od termínu konání národní a moravskoslezské zemské přehlídky (obě v polovině června), což bylo kritizováno především ze strany vedoucích souborů. V průběhu roku 2003 se schylovalo dokonce k zrušení zemských přehlídek jako nadbytečných, s čímž nesouhlasila odborná rada pro dětskou taneční tvořivost zasedající při ARTAMA Praha. Roky 2003 a 2004 byly naplněny několika koly zanícených a často podnětných diskusí nad novým modelem postupových přehlídek dětských folklorních souborů na stupních oblastní, regionální, krajská, zemská kola a národní přehlídka. Model navrhovaný FoS ČR (iniciátoři J. Pitter a F. Synek) nebyl zástupci ARTAMY akceptovatelný, procházel značnými změnami až byl úplně zamítnut. Ze strany FoS ČR byla akceptována a následně přijata podmínka uspořádat zemské přehlídky v jednom roce a tak celý cyklus uzavřít. Bohužel se opět nepodařilo (alespoň v roce 2005) sladit termíny tak, aby mezi vrcholnými přehlídkami pořádanými v červnu byl alespoň několikadenní odstup.

Folklorní festivaly a slavnosti

Představují v současné době jednu z největších priorit činnosti sdružení. Devadesátá léta 20. století představují v České republice v oblasti folklorního hnutí výrazný nárůst počtu mezinárodních folklorních festivalů a folklorních slavností. Přitom dochází k proměně původně regionálních slavností v akce nadregionálního charakteru, doplněných často účastí alespoň jednoho zahraničního (nejčastěji slovenského) souboru.

Větší rozsah spolupráce a kontaktů s pořadateli folklorních festivalů a slavností zahájilo Folklorní sdružení ČR v roce 1994, kdy se poprvé konalo setkání pořadatelů těchto akcí v Praze za garance našeho sdružení. (Nebylo však ve skutečnosti první, neboť podobná setkání realizoval již v osmdesátých letech min. století ve Strážnici Ústav lidové kultury). Na tomto setkání se dohodly první formy vzájemné podpory a spolupráce, byl přijat záměr pořádat pravidelně jarní a podzimní pracovní porady a byl nastíněn obsah pomoci sdružení pořadatelům. Ta nejprve spočívala ve vzájemné informovanosti (především o termínech konání a účastnících), teprve později se pomoc a spolupráce dále specifikovala (výrazná propagace, finanční podpora, pojištění, OSA, materiální pomoc, pomoc se zajištěním souborů, dokumentace, mediální podpora ad.). S rozšiřující se pomocí a oboustrannou spoluprací vzrůstal také společenský význam festivalů a osobní účast představitelů státu nejen na festivalech, ale také na zasedání pořadatelů festivalů, které jsme začali pořádat v reprezentativních prostorách Senátu Parlamentu ČR a jehož hosty se stali pravidelně nejen senátoři a poslanci, také představitelé některých našich ministerstev.

Původní počet dvaceti podporovaných festivalů se během let postupně s rostoucím významem vzájemné spolupráce rozšířil na současných 55 spolupracujících festivalů a slavností. Vzájemná vazba se upevnila také tím, že festivaly se staly kolektivními členy Folklorního sdružení ČR.

Podporou rozvoje festivalového hnutí naplňuje sdružení jeden ze svých základních cílů a poslání – připravuje pro své členské, ale také pro ostatní soubory možnost veřejných vystoupení na kvalitně připravených a dobrými podmínkami zajištěných akcích, na nichž již není výjimkou účast několika vynikajících zahraničních souborů, přijíždějících nejen z Evropy, ale často také z dalekého zámorí (Indonésie, Čína, Rusko, Brazílie, Mexiko, USA, Kongo ad.).

o což se poctivě a programově již několik let stará zahraniční sekce sdružení.

Naše dětské i dospělé soubory tím získávají možnost nejen seznámit se na festivalových pódiích s folklorem zahraničních etnik, ale i navázat dlouhodobé a trvalé kontakty a přátelské vztahy, vyvěrající často ve výměnné pobyty na zahraničních festivalech.

František Synek

Valašský skanzen slavil osmdesátiny

Své osmdesátiny slavilo v uplynulých dnech Rožnovskými slavnostmi 2005 Valašské muzeum v přírodě. Třídenní festival 22 českých a zahraničních souborů v této národní kulturní památce byl součástí Dnů kultury zemí ČR visehradské čtyřky.

Porovnáním promítaného dokumentárního filmu z prvních lidových rožnovských slavností Valašský rok v roce 1925 si udělaly tisíce návštěvníků představu, jak se vyvinul festival za 80 let do dnešní skvělé podoby. Letos v něm účinkovali např. studenští folkloristé „Skalni“ ze Zemědělské akademie v Krakově, originální slovenský národopisný soubor „Kokavan“ z Kokavy, maďarští umělci a další. Třešničkou na dortu byl vynikající kavkazský amsámbel „Kazbek“ z ruské Osetie se šavlovými či lidově baletními tanci z kavkazské

oblasti. Místní je uctili valašskou „piz-zou“ (frgály dělají podle konferenciéra prý v Neapoli) a krajevou vodou (voní cí po modrém ovoci).

Děšť neodradil návštěvníky od vystupování národopisných kolektivů na rožnovském náměstí a od alegorického průvodu městem do Valašského muzea. V něm se utkali muži v tradiční krajevě taneční soutěži odzemek, případně ve variantě obuškové. Mimořádnou pozornost nadšeného publika si vysloužilo pásmo Valašská svatba podle Miloše Kuliščáka v podání divadla Chaos z Valašské Bystřice. A to se všemi dochovanými rituály a po staletí udržovanými zvyky, např. při čepení nevěsty. Srdce mnohých zjihlo představováním po generace tradovaného lidového muzikantského umění, rodinných a rodových zvyků Zetkových, Štruncových, Kašparových, Jílkových a Kotkových.

Slavnostní dění v Dřevěném městečku skanzenu zpestřila též výstava 350 odrůd palety květů (kromě černé) Krásné lilie z celého světa od 12 českých a slovenských pěstitelů, členů ZO Liliu Brno.

Václav Žalud

Propozice Zpěváčci 2006

Folklorní sdružení České republiky vyhláší další ročník Celostátní soutěže dětských interpretů lidových písní Zpěváček 2006.

Vstupní soutěžní kola (např. školní, městská apod.) se mohou uskutečnit v režii místních pořadatelů nejpozději do 28. února 2006. V těchto nižších kolech je možno organizovat soutěž dle místních zvyklostí, tedy i pro další věkové kategorie (mladší i starší interprety, nebo též pro dua a tria). V případě pořádání těchto nižších kol se doporučuje spolupráce s pořadatelem kol regionálních.

V jednotlivých soutěžních přehlídkách doporučujeme vést dětské interprety ke zpěvu dvou lidových písní příslušného regionu (jednu s doprovodem a druhou bez doprovodu) a s textem i melodickou náročností věku dětí přiměřenými.

Propozice Celostátní soutěže Zpěváček 2006

Finále dvanáctého ročníku přehlídky a sedmý ročník celostátní soutěže dětských zpěváků lidových písní Zpěváček 2006 se uskuteční ve Velkých Losinách 13. a 14. května 2006. Pro celostátní finále a regionální soutěžní přehlídková kola hlavní pořadatel, Folklorní sdružení ČR, předkládá následující propozice:

1. Regionální a celostátní soutěž zpěváčků je určena dětem narozeným v letech 1991 – 1996 (tedy ve věku 10–15 let) a zpívajícím lidové písně slovácké, valašské, slezské, lašské, hanácké, hanácko-slovácké, horácké, brněnské a české.
2. Regionální soutěžní přehlídky jsou soutěžní s postupem na celostátní finále, budou uspořádány regionálními folklorními sdruženími během měsíce března a uskuteční se v regionech Slovácko, hanácké Slovácko, Valašsko, Slezsko, Lašsko, Haná, Brněnsko, Horácko, střední Čechy, západní Čechy, jižní Čechy a severovýchodní Čechy.
3. Vystoupení dětí v regionálních soutěžních kolech hodnotí nejméně tříčlenná porota, která s jednoznačným určením pořadí rozhodne o postupu do celostátního finále.

ního finále postupovým klíčem stanovený počet dětí (sólových interpretů příslušného věku) a jednoho náhradníka.

4. Postupový početní klíč z regionálních soutěžních kol: Slovácko (7 dětí + 1 náhradník), Slezsko (obě části společně 7 + 1), Valašsko (7 + 1), Laško (4 + 1), Haná (4 + 1), hanácké Slovácko (3 + 1), severovýchodní Čechy (3 + 1), Horácko (4 + 1), jižní Čechy (3 + 1), západní Čechy (3 + 1), Střední Čechy (2 + 1) a Brněnsko (2 + 1).
5. Pořadatelé regionálních kol ohlásí termín své soutěže vyhlášovatelé celostátní soutěže nejpozději do 15. února 2006.
6. Na regionálních soutěžích a při celostátním finále ve Velkých Losinách zazpívají děti dvě písně odlišného charakteru (táhlá, rytmická) o dvou slokách. Dle výběru interpreta bude jedna ze soutěžních písní zpívána bez hudebního doprovodu.
7. Pořadatelé regionálních soutěžních přehlídek zašlou výsledkovou listinu své přehlídky se jmény postupujících zpěváků na dodaném tiskopise na adresu Folklorní sdružení ČR, Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1 (fax 224 214 647, e-mail: synek@adam.cz) ihned po uspořádání přehlídky, nejpozději však do 10. dubna 2006.
8. Výsledkovou listinu postupujících zpěváků doplní pořadatelé regionální soutěže notovými zápisy obou písní s uvedením tóniny, ve které na soutěži zaznějí, mohou přiložit příp. také jejich demonahrávku zpěvu.
9. Celostátní soutěžní přehlídku hodnotí nejméně pětičlenná odborná porota, která může ocenit nejvýše celkem deset dětí. Vždy však vyhlásí Zpěváčka České republiky roku 2006 – Zlatý zpěváček 2006 (1. místo), Stříbrného zpěváčka 2006 (2. místo) a Bronzového zpěváčka 2006 (3. místo), přičemž první místo získá jeden soutěžící, další místa mohou být dělena pro více zpěváků; maximálně je však možno na 2. a 3. místě ocenit 5 dětí.
10. Vítězové předcházejícího ročníku celostátní soutěže ve Velkých Losinách (dětí s umístěním na 1. až 3. místě) se v dalším roce nemohou jako soutěžící zúčastnit regionální a celostátní soutěžní přehlídky. Pořadatelé je však mohou pozvat k účasti a vystoupení jako hosty těchto soutěžních přehlídek.
11. Vystoupení na regionálních přehlídkách bude doprovázeno lidovou hudbou, soutěžní vystoupení při celostátní soutěžní přehlídce doprovází hudby česká,

slovácká a slezská. Soutěžící děti budou mít možnost s hudbami zkoušet.

12. Soutěžní porota celostátního finále ve Velkých Losinách rozhodne také o udělení putovní Ceny Jaroslava Juráška za výjimečný interpretační výkon.
13. S vítězi celostátní soutěže a držitelem Ceny J. Juráška bude Folklorní sdružení ČR dál v kontaktu a děti budou v nadcházejících letech pozvány k účasti na některém z připravovaných koncertů (září 2006 Luhačovice a říjen 2006 Praha), případně dalších připravovaných přehlídek a festivalů.
14. Folklorní sdružení ČR organizačně a finančně zajišťuje celostátní soutěžní finále ve Velkých Losinách, regionální a nižší postupová kola jsou v organizační a finanční režii místních pořadatelů.

Při hodnocení budou odbornou porotou sledována především následující kritéria:

1. Výběr soutěžních písní vzhledem k věku interpreta.
2. Hlasové a intonační schopnosti.
3. Zvládnutí regionálního stylu a dodržení dialektu.
4. Hlasová a intonační přesnost a jistota.
5. Výraz, přirozený projev a radost ze zpěvu, užití lidového oděvu.
6. Schopnost spolupráce a kontakt s doprovodnou hudbou.

Při hodnocení může porota přihlídnout k tanečnímu nebo hudebnímu doplnění vlastního zpěvu. Tato taneční nebo hudební prezentace není součástí hodnocení. *redakce*

Vinš redaktorce Barboře Čumpelíkové

V mé blízkosti se objevila v době založení Folklorního sdružení v roce 1990. Přiznám se, že do té doby jsem ji příliš (lépe by bylo říci téměř vůbec) neznal a její do té doby velmi bohaté aktivity na poli odborném i v českých národopisných souborech jsem „odhalil“ až následně. Přece jen v 80. a 90. letech minulého století byla vzdálenost mezi Strážnici, kde jsem působil, a Prahou, resp. Čechami, relativně příliš velká.

Po založení Folklorního sdružení v roce 1990 jsme se setkali a více poznali při práci nejen ve výboru sdružení, jehož členkou byla od počátků dlouhá léta. Ještě déle pak působila jako aktivní redaktorka a moje nejbližší spolupracovnice nejprve v bulletinu a pak i v časopise Folklor. Do přípravy a vydávání tohoto významného a pro sdružení důležitého titulu se zapojila hned od počátku, tedy od doby, kdy se budoval první kompaktnější redakční tým a určoval obsah nového periodika. Vycítila, že právě její znalosti a zkušenosti z mnohaleté práce v českých souborech i jejich dobrá znalost jí umožní zpracovat fundované příspěvky, které pečlivě popisovaly

a detailně rozebíraly jednotlivá vystoupení a koncerty souborů i pořady festivalů. Články Barbory Čumpelíkové jsou dodnes důležité nejen pro nové období folklorního hnutí, ale také pro činnost souborů i historii Folklorního sdružení. Ve svých příspěvcích dovedla mladým lidem sdělit nejen své ohromné životní zkušenosti a poznatky ze souborové práce, ale také ze setkání se vzácnými osobnostmi a lidmi. Na mysl mi přichází její seriálově pojaté příspěvky o Karlu Plickovi i o mnoha dalších osobnostech české folkloristiky. Před deseti lety nezapomněla na 100. výročí Národopisné výstavy československé a seriálu článků popisujícím přípravu i průběh této velkolepé „slavnosti“ uspořádané v Praze v roce 1895 věnovala několik po sobě jdoucích čísel našeho časopisu. Podobně byl koncipován také cyklus pojednání o výročních i rodinných lidových zvycích a obyčejích, který též na pokračování vycházel v několika ročnících časopisu.

Nejen s jubilantkou, ale také s jejím manželem Janem Čumpelíkem jsme nejednou proseděli řadu hodin diskusemi nejen o významu a smyslu činnosti souborů, ale také o směřování jejich umělecké cesty, zpracování folkloru pro scénu, jakož i o důležitosti a významu jeho autentické předlohy a jejího zachování jako fundamentu pro uměleckou činnost souborů. Barbora Čumpelíková vždy dbala o to, aby její písemná sdělení vedoucím souborů bylo srozumitelná, a aby se z něho dovedli poučit pro svou další práci.

Řízením osudu se naše cesty v druhé polovině minulého roku rozešly. Po smrti manžela Jana opustila z rodinných důvodů redaktorské místo v našem časopise a naše setkání byla v následujícím roce dosti sporadická, spočívající spíše v povzbuzujících slovech útěchy, podpory a porozumění v období svátků a výročí. O to více se těším ze skutečnosti, že Barbora Čumpelíková toto nelehké období svého života dovedla překonat a v poslední době přece jen více nastoupila novou cestu spolupráce v oboru, jemuž se věnovala podstatnou část svého života a který jí byl dán do vínku na počátku její bohaté životní cesty.

Rád bych Barboře Čumpelíkové u příležitosti jejího životního jubilea za celý tým spolupracovníků, kamarádů a přátel poblahopřál a popřál nejen sílu k překonání všech současných životních starostí, ale také zdraví a pohodu pro další práci a pomoc našim souborům.

František Synek

